

ÓZBEKSTAN RESPUBLIKASÍ MEKTEPKE SHEKEMGI HÁM MEKTEP BILIMLENDIRIW MINISTRIGI
PEDAGOGIKALÍQ SHEBERLIK HÁM XALÍQARALÍQ BAHALAW ILMIY-ÁMELIY ORAYÍ

2023-2024 OQÍW JÍLÍNDÁ DÓRETIWSHILIK
MEKTEPLERDÍŃ 11-KLASS OQÍWSHÍLARÍ USHÍN

QARAQALPAQ TILI

PÁNINEN JUWMAQLAWSHÍ ATTESTACIYASÍN ÓTKERIW
BOYÍNSHA METODIKALÍQ USÍNÍS HÁM MATERIALLAR

I.YUSUPOV ATINDAĞI DÓRETIWSHILIK MEKTEBINIŇ 11-KLASS PITKERIWSHILERI USHÍN ANA TILI PÁNINEN JUWMAQLAWSHÍ MÁMLEKETLIK ATTESTACIYA IMTIXANÍ TAPSÍRMALARÍNÍN SPECIFIKACIYASÍ

Dúziwshi: Kazimbetova Ziyuar – *Filologiya ilimleri boyınsha filosofiya doktori (PhD), I.Yusupov atındaǵı dóretiwshilik mektebiniń joqarı kategoriyalı qaraqalpaq tili hám ádebiyatı pání muǵallımı.*

Pikir bildiriwshi: Allambergenova Gúlchexra – *I.Yusupov atındaǵı dóretiwshilik mektebiniń joqarı kategoriyalı qaraqalpaq tili hám ádebiyatı pání muǵallımı.*

I.Yusupov atındaǵı dóretiwshilik mektebiniń pitkeriwshileri ana tili (Qaraqalpaq tili) páninen oqıw baǵdarlaması boyınsha belgili dárejedegi kompetenciyalarǵa iye boladı. Oqıwshılardıń alǵan bilim, kónlikpe hám uqıplılıqların anıqlaw ushın 2023–2024-oqıw jılında 11-klaslarda juwmaqlawshı imtixan test formasında ótkeriledi.

Hárbir imtixan biletiniń soraw hám tapsırmaları ana tili pání boyınsha mekteptiń 10-11-klasları temaların qamtıp aladı. Sonday-aq, usınısta biliwge baylanıslı sorawlar, qollanıwǵa hám pikirlewge baylanıslı tapsırmalar boyınsha bahalaw ólshemleri berilgen.

I.Yusupov atındaǵı dóretiwshilik mektebinde bilim alıp atırǵan 11-klass oqıwshıları arasında juwmaqlawshı attestaciya jumısı eki bólimnen ibarat bolıp, onda oqıwshılar 17 tapsırmanı orınlawı kerek. Bul tapsırmalar usı pándegi 10-11-klass sabaqlıqları temaları tiykarında beriledi.

Bólimler	Sınaqtan ótkeriliwshi kónlikpe	
I bólim	Oqıwshılar sabaq barısında alǵan teoriyalıq bilimlerin ámelde qollana alıwı	16 tapsırma
II bólim	Oqıwshılar berilgen tekstti oqıp, mazmunlıq jaqtan túsine alıwı hám ol ústinde tapsırmalardı orınlay alıwı	1 tapsırma

I bólim ushın juwaplar bir san, birneshe sanlar yamasa sózler formasında jazıladı (Tómende berilgen qosımsha úlgige qarań)

Berilgen 1-16-tapsırmalardıń juwapları ashıq formada bolıp, oqıwshıdan juwap jazıw talap etiledi.

16 tapsırma 5 baldan 80 ball menen bahalanadı.

II bólim 17-tapsırma boyınsha oqıwshıǵa oqıp túsiniwge arnalǵan 1 tekst berilip, onıń ústinde jumıs islew ushın 4 tapsırma beriledi (Tómende berilgen qosımsha úlgige qarań).

Bul tapsırmalardıń hárbirine 5 ball berilip, jámi 20 ball menen bahalanadı.

Imtixan juwmaǵında jámi 100 ball toplanıwı kerek.

Tapsırmalardı orınlaw barısında qaralama qaǵazdan paydalanıwǵa ruqsat etiledi. Berilgen **3 akademiyaıq saattan** únemli paydalanılǵan halda, barlıq tapsırmalar orınlanıwı kerek.

Tapsırmalardı bahalaw ólshemi

Oqıwshılardıń tapsırmaları ana tili páni ushın 100 ballıq sistemada tómendegishe bahalanadı:

0 – 29% – “qanaatlandırarsız”;

30–65% – “qanaatlandırarlı”;

66–85% – “jaqsı”;

86–100% – “ayırıqsha”

Hárbir tapsırma ushın belgilengen baldan joqarı ball qoyıwǵa jol qoyılmaydı.

**11-KLASS PITKERIWSHILERI USHÍN ANA TILI PÁNINEN
JUWMAQLAWSHÍ ATTESTACIYA
SPECIFIKACIYASÍ**

№	Ana tili páninen iyelengen kónlikpeler	Forması	Biliw	Qollanıw	Pikirlew
1	Mádeniyatlı sóylew hám onı qáliplestiriwdiń tiykarǵı belgilerin biliw. Sóylewdiń durıslıǵı, anıqlıǵın túsiniw.	Bir juwaplı	1		
2	Ádebiy til hám ádebiy norma haqqında biliw	Bir juwaplı	1		
3	Kórkem súwretlew quralların biliw hám olardı bir-birinen ajırata alıw	Bir juwaplı		1	
4	Tildiń tazalıǵına kesent etiwshi hám tildiń baylıǵı ushın xızmet etiwshi elementlerdi biliw	Bir juwaplı	1		
5	Jazba stiller haqqında maǵlıwmatlardı biliw hám olardı bir-birinen ajırata alıw. Sózlerdi stillik jaqtan durıs qollana alıw. Is qaǵazların ajırata alıw	Bir juwaplı		1	
6	Tekst túrleri hám olardıń bir-birinen ózgesheliklerin biliw. Tekstlerdi stillik jaqtan ajıratıp biliw	Bir juwaplı	1		
7	Irkilis belgileriniń túrlerin biledi hám olardı durıs qollana alıw	Bir juwaplı		1	
8	Belgili bir gápti yamasa sózdi perifraza qıla alıw	Bir juwaplı		1	
9	Semantikalıq hám kontekstlik sinonimlerdi bir-birinen ajırata alıw	Bir juwaplı		1	
10	Leksikalıq, grammatikalıq hám kontekstlik antonimlerdi biliw hám olardı bir-birinen ajırata alıw.	Bir juwaplı		1	
11	Omonim, omoforma, omofon, omograf hám paronimlerdi bir-birinen ajırata alıw hám olardı stillik jaqtan durıs qollana alıw	Bir juwaplı		1	
12	Shıǵarma temasına mazmunlıq jaqtan sáykes keletuǵın epigraf tańlay alıw	Bir juwaplı		1	

13	Belsendi, uyań sózler, tabu hám evfemizm haqqında biliw	Bir juwaplı	1		
14	Frazeologizmlerdiń mánilerin biliw hám olardı stillik jaqtan durıs qollana alıw	Bir juwaplı		1	
15	Seslik simvolizm haqqında biliw, alliteraciya, assonanstı bir-birinen ajırata alıw. Tabu hám evfemizmlerdi orınlı qollana alıw	Bir juwaplı		1	
16	Mánili sóz shaqapların hám olardıń kategoriyaların stillik jaqtan durıs qollana alıw. Kópplik, seplik, tartım jalǵawların stillik jaqtan durıs qollana alıw	Bir juwaplı		1	
17	Tekstti oqıp túsine alıw. Onıń ideyasın hám mazmunın ańlaw. Tekstke mazmunına say tema qoya alıw. Tekst quramındaǵı sózlerdiń leksikalıq, grammatikalıq hám stillik anıqlamaların biliw, olardıń ózgesheliklerin ajırata alıw	Bir juwaplı			4

ÚLGI:

5-soraw. (Qollanıw)

Qaysı gápte stillik jaqtan úylesimsiz sóz qollanılgan?

- 1) *Kóp nárseni ishteyi ala bermeytuǵın tamaqsaw, túrtinip jeydi.*
- 2) *Eshkidey zikeń-zikeń ete bermey bir jerde tınıshıña otırsań-a!*
- 3) *Tırnalar da kólin qıymay, xoshallıyar aytar bizge muńayıp.*
- 4) *Kúle-kúle ishek silemiz qattı, al onıń ángimesi tawsılar emes.*

Juwap: _____

ÚLGI:

16-soraw. (Qollanıw)

Tómende berilgen mısalda qanday qosımtanıń qollanılıwı menen baylanıslı stillik qátelik ushırasadı?

Miyнет adamdı fizikalıq jaqtan shınıqtırw menen birge onıń ruwxıy dúnyasın da bayıtadı. İnsan hárqanday miynetti shın ıqlası menen islese, keypiyatı kóteriledi, qorshaǵan ortalıqqa bolǵan kózqarası unamlı tárepke ózgeredi. Budan kórinip turǵanıday, adamnıń shınıǵıwı, zawıqlanıwı onıń ózinen ǵana ǵárezli.

Dıqqat! Juwabıńızdı tómenge kóshirip jazıń.

Juwap: _____

Bul tapsırmalardıń hárbirine 5 ball berilip, jámi 80 ball menen bahalanadı.

17-tapsırma boyınsha oqıwshıǵa oqıp túsiniwge arnalǵan 1 tekst berilip, onıń ústinde jumıs islew ushın 4 tapsırma beriledi.

Bul tapsırmalardıń hárbirine 5 ball berilip, jámi 20 ball menen bahalanadı.

ÚLGI:

17. Berilgen tekstti oqıń hám tapsırmalardı orınlá.

Ápiwayı ılaqa balıqtıń awırılıǵı 200 kg ǵa shekem boladı. Ol dushshı suwda jasawshı eń úlken balıqlardıń biri. Júdá úlken balıqlardıń biri – bul aq bekire (onıń awırılıǵı 1 tonnaǵa shekem baradı.) 1926-jılda awırılıǵı 1228 kg bolǵan úlken aq bekire tutılǵan. Balıqtıń ishinde 246 kg uwıldırılıǵı da bolǵan. 1) **Aq bekirege uqsas balıqlardı teńiz balıqlarına da, dushshı suw balıqlarına da tiyisli dep bolmaydı.** Ol ómiri dawamında dáryada da, teńizde de jasaydı.

Balıqlardıń ómiriniń uzaqlıǵı olardıń túrlerine qaray túrlishe boladı. Olardıń arasında uzaq ómir súretuǵınları da bar (aq bekireler 100 jıldan artıq ómir súredi.) Ayırım túrdegi balıqlar uwıldırılıq shashqannan keyin dúnyadan ótedi. Uzaq shıǵıstaǵı lasoslar hám jılan balıqlar buǵan mısál bola aladı.

Balıqlar dúnyasında mayda balıqlar da ushıraydı. Eń mayda balıqlar (olar eń kishi omırtqalı jániwarlar) – bichoklar. 2) **Olardıń arasında ilimge belgili bolǵan eń kishkene balıq – pandaka pigmea bichogı Filippin arallarında jasaydı.** Bul balıqtıń dene uzınlıǵı – shama menen 1 santimetr. Eger táreziniń bir tárepine akulanı qoyıw múmkin bolǵanda, tárezi táreplerin teń etiw ushın basqa tárepine shama menen 10 millionday bichok balıǵın qoyıwǵa tuwra keler edi.

1. Aq bekireniń awırılıǵı túsindirilgen gáp gáptiń qaysı túrine tiyisli?

Juwap: _____

2. 1 sanı menen belgilengen gápte dáneker nelerdi baylanıstırıw ushın xızmet etken?

Juwap: _____

3. Bichoklar uwıldırılıq shashqannan keyin dúnyadan ótedi.

Berilgen bul pikir tekst boyınsha durıs pa yamasa nadurıs pa?

Juwap: _____

4. 2 sanı menen berilgen gápten ayırım-langan ayqınlawısh qaysı sóz yamasa sózler dizbegi ekenligin jazıń.

Juwap: _____

**11-KLASS PITKERIWSHILERI USHÍN ANA TILI PÁNINEN
JUWMAQLAWSHÍ ATTESTACIYA BILETLERI**

1-VARIANT

1. (B) Sóz — bul oydıń sáwlesi, oy túsiniqsizliginen sóz túsiniqsizligi payda boladı, áńgime sózde emes, sózdiń qanday sóz benen aytılıwında. Bul danalıq pikirler qaysı avtorǵa tiyisli?

Juwap: _____

2. (B) Tildegi bir yamasa birneshe mánide sózlerden qaysı birin qollanıw, sóylew ushın qaysı mániniń sáykesligin anıqlawda bul normaǵa súyeniledi. Bunda tildegi sózliklerdiń áhmiyeti úlken. Bul anıqlama ádebiy tildegi qaysı norma haqqında barmaqta?

Juwap: _____

3. (Q) Berilgen mısalda qaysı súwretlew quralı qollanılǵanlıǵın jazıń.
Maqpaldan saylap dorba ildim,
Kishmishten saylap jem berdim,
Jemińdi qashan kem berdim,
Ne kórdiń, qara at, ne kórdiń? («*Alpamıs*» *dástanı*)

Juwap: _____

4. (B) Parazit sózler haqqında anıqlamanı jazıń hám mısallar keltiriń.

Juwap: _____

5. (Q) Berilgen úzindi qaysı is qaǵazı túrinen alınǵanlıǵın jazıń.
Kún tártibindegi ekinshi másele boyınsha shirketler birlespesi basqarmasınıń aǵzası B. Naǵmetullaev shıǵıp sóylep, óz jumısında belsendilik penen jetiskenlikke eriskeni ushın xoshametlewge usınǵanlardıń dizimin oqıp esittirdi.

Juwap: _____

6. (B) Tekst quramındaǵı gáplerdi baylanıstırıwshı qurallardı jazıń.

Juwap: _____

7. (Q) Berilgen gápke kóp noqat ne sebep qoyılǵanlıǵın túsindirip jazıń.

...Serjanov Mamutovtın úyine kelgen usı demlerde Dáwletov Xudaybergen ǵarrınıń úyinde otıratuǵın edi (T.Q.).

Juwap: _____

8. (Q) Berilgen ǵápti perifraza qılıp qaytadan jazıń.
Ana bul dúnyanıń – insaniyattıń ónip-ósiwin támiyinlewshi adam.

Juwap: _____

9. (Q) Berilgen sózge semantikalıq jaqtan sinonim bola alatuǵın sózlerdi jazıń.
Bilim alıw –

Juwap: _____

10. (Q) Berilgen ǵáptegi kelbetlik sózdi grammatikalıq antonimi menen almastırıp jazıń.
Qurbanbay elege shekem basqa ilimli adamlardı oqımaǵan adamlardan ajırata almaydı, sebebi ózi mektep kórmegen.

Juwap: _____

11. (Q) Berilgen ǵápte qaysı leksikalıq birlik qollanılǵanlıǵın jazıń.
– Jer qattı bolsa, ógiz ógizden kóredi, wazıypa qattı, talap qattı, paxtanıń deregi az, alıp-topılıspaqtı azaytıp, azaytıp deymiz-aw, pútkilley saplastırıp, aqılǵa is buyırıp, is eteyik (Sh.S).

1) leksikalıq antonim; 2) semantikalıq sinonim; 3) kontekstlik sinonim; 4) grammatikalıq antonim; 5) kontekstlik antonim; 6) omonim; 7) omofon; 8) omoforma; 9) omograf.

Juwap: _____

12. (Q) Berilgen shıǵarma teması ushın sáykes keletuǵın epigraf jazıń.
Tema: Kózime totıya ana topıraǵım

Juwap: _____

13. (B) Júwernemek qatqır, tandırıń shıqqır – bul sózler qaysı sheklengen leksika túrine kiredi?

Juwap: _____

14. (Q) Berilgen ǵáptegi frazeologizmdi mánisine teń keletuǵın ápiwayı sóz benen almastırıp durıs jazıń.

Intixanlardı tapsırıp bolğan Murattıń awılına ushpaǵa qanatı bolmadı.

Juwap: _____

15. (Q) Berilgen gáptegi qara menen berilgen sózdiń evfemizmin jazıń. Ózbekstanda jinayatshıǵa **ólim jazası** biykar etilgen.

Juwap: _____

16. (Q) Bolımsızlıq qosımtaları arqalı bolımlı feyil jasap, gáp ishinde keltirip jazıń.

Juwap: _____

17. (P) Berilgen tekst tiykarında tómendegi tapsırmalardı orınláń.

Bir otınshınıń eki balası bolıptı. **1) Hár kúni ol toǵayǵa barıp otın shabıw ushın balasınıń birewin ózi menen birge alıp ketedi eken. 2) Ol otın shapsa, balası oǵan járdemlesedi eken.** Sóytip júrgende, balaları úlkeyip erjetkennen keyin, ákesi olarǵa bılay depti:

3) — Endi balalarım sizler toǵayǵa ózleriń barıńlar al men úyde qalayın. Balaları oǵan bılay dep juwap beripti:

4) — Aǵa, qápelimde arba sınıf qalsa, ne qılamız, kim onı bizlerge dúzetip beredi? — Balalarım, egerde arba sınıf qala qoysa yamasa taǵı da qolaysız waqıya bolıp qalaǵoysa, qorqpańlar. Sizlerge mútájlik barlıǵın da úyretedi. Sóytip, aǵayınlılar toǵayǵa jónep ketipti. Jas jigitler shaqqan, tez islepti. Olar otındı kereginen de zıyat shawıp, olardı arbaǵa jaqsılap tiyep, úyine qaray kete beripti. Arba jolda sınıf qalıptı.

1) Úzindidegi 1 sanı menen belgilengen atlıqlasqan sanlıq qaysı gáp aǵzasınıń xızmetinde kelgen?

Juwap: _____

2) Úzindidegi 2 sanı menen belgilengen gáp baǵınıńqılı qospa gáptiń qaysı túrine kiredi?

Juwap: _____

3) Úzindidegi 3 sanı menen belgilengen gápke tiyisli irkilis belgilerin qoyıp jazıń.

Juwap: _____

4) Úzindidegi tekst qaysı stilde jazılǵan. Bul stil haqqında maǵlıwmat beriń.

Juwap: _____

2-VARIANT

1. (B) “Qulaqtan kirgen gıybat sóz,”
Berilgen naqıldıń dawamın jazıń.

Juwap: _____

2. (B) Monolog formasında qollanılatuǵın stiller qaysı stiller esaplanadı?

Juwap: _____

3. (Q) Berilgen gápte qaysı súwretlew quralı paydalanılǵanlıǵın jazıń.
Házirgi kúnde bul “Sahradaǵı Luvr”di kóriw ushın dúnyanıń tórt múyeshinen turistler aǵıp kelmekte.

Juwap: _____

4. (B) Dialektizmler haqqında anıqlamanı jazıń hám mısallar keltiriń.

Juwap: _____

5. (Q) Berilgen úzindi qaysı is qaǵazı túrinen alınǵanlıǵın jazıń.
Jarıs sózge bólim baslıǵı Q. Embergenov hám brigada baslıǵı S. Qálimbetovler, xızmetkerlerden Z. Tursımuratov, Q. Allanazarovlar shıǵıp sóyledi. Olar óz sózinde búgingi kúndegi mashqalalardı sheshiw ushın hámme ózine bekitilgen wazıypalardı shın júreken orınlawǵa háreket etiw kerekligi, pıdayılıq hám óz isine juwapkershilik penen qaraw arqalı ǵana jumıstı durıs jolǵa qoya alatuǵınlıǵın aytıp ótti hám aldaǵı wazıypalardı óz waqtında orınlawǵa barlıq kásipleslerine isenim bildirdi.

Juwap: _____

6. (B) Tekst mazmunına qaray qanday túrlerge ajratıladı?

Juwap: _____

7. (Q) Berilgen gápke kóp noqat ne sebep qoyılǵanlıǵına túsinik beriń.
Mámleketke paxta tapsırıw kerek, salı tapsırıw kerek, gósh tapsırıw kerek, sút tapsırıw kerek... (A.S.)

Juwap: _____

8. (Q) Berilgen gápti perifraza qılıp qaytadan jazıń.
Balalardı ilimli, bilimli qılıw keleshegimiz dawamlılıǵın belgilep beredi.

Juwap: _____

9. (Q) Berilgen sózge semantikalıq jaqtan sinonim bola alatuǵın sóz yamasa sózlerdi jazıń.

Awqat –

Juwap: _____

10. (Q) Berilgen gáptegi bayanlawısh xızmetindegi feyildi grammatikalıq antonimi menen almasıp jazıń.

Kempir apam kózáynek taǵadı, sebebi kóziniń kóriw dárejesi ázzi.

Juwap: _____

11. (Q) Berilgen gápte qaysı leksikalıq birlik qollanılǵanlıǵın jazıń.

Qoy, endi ólgen ólini tepkiley bersek bolmas, “Jurt degen qoy deydi, qoy degen awısh, aydaǵan jaǵına kete beredi, qoydan adamnıń bir parqı – bunı shıbıq penen emes, sheshenlik penen ózińe inkar qılasań”, bir qátege eki jaza jábir boladı (Sh.S).

1) leksikalıq antonim; 2) semantikalıq sinonim; 3) kontekstlik sinonim; 4) grammatikalıq antonim; 5) kontekstlik antonim; 6) omonim; 7) omofon; 8) omofoma; 9) omograf.

Juwap: _____

12. (Q) Berilgen shıǵarma teması ushın sáykes keletuǵın epigraf jazıń.

Tema: Bul dúnyanıń kórki – adam balası (Ájiniyaz Qosıbay ulı shıǵarmaları mısasında)

Juwap: _____

13. (B) Berilgen mısaldaǵı qara menen berilgen sóz sheklengen leksikanıń qaysı túrine kiretuǵınlıǵın jazıń.

– “Óybey, **qurıǵan sorımáy**, mırzaǵa awırıp qaytpadı ma eken? Keshe ǵana ketip edi ǵoy” (G.E.).

Juwap: _____

14. (Q) Berilgen gáptegi frazeologizmdi mánisine teń keletuǵın ápiwayı sóz benen almasıp durıs jazıń.

Ol úy tapsırmaların at ústi qarap orınladı da, futbolǵa ketti.

Juwap: _____

15. (Q) Berilgen gáptegi qara menen berilgen sózdiń evfemizmin jazıń.

Klasımızda bir balanıń on som pulı **urlandı** dep duyım jurıta aytıp shıǵayın ba? (Sh.S).

Juwap: _____

16. (Q) Berilgen mısalda kóplik máni qanday usıl arqalı bildirilgen?
Er basına kún tuwsa, etigi menen suw kesher,
At basına kún tuwsa, awızlıǵı menen suw isher.

Juwap: _____

17. (P) Berilgen tekst tiykarında tómendegi tapsırmalardı orınlań.

1) — Mútáj, kel bunda, arbani dúzetip ber, — dep baqıra baslaptı. Gewgim de túse baslaptı. Mútáj bolsa kelmepti. Sonda kishkene inisi bılay depti:

— Nálet jawǵır, Mútáj kelmedi. **2) Arbani dúzetiwdi ózlerimiz qolǵa alsaq qáytedi?** Oǵan úlkeni bılay dep juwap beripti:

3) — Múmkin, Mútáj uzaqqa ketip qalıp, bizlerdiń dawısımızdı esitpey turǵan shıǵar. Kel kúshimiz jetkenshe ekewimiz birge baqırayıq. Sol baqırıwdan tamaqları qarlıqqansha baqırıp, biraq olarǵa heshkim de kelmepti.

1) Úzindidegi 1 sanı menen belgilengen gápte almasıq qaysı aǵza xızmetinde kelgen?

Juwap: _____

2) Úzindidegi 2 sanı menen belgilengen gáptegi frazeologizm qanday mánini bildirip turǵanlıǵın jazıń.

Juwap: _____

3) Úzindidegi 3 sanı menen belgilengen gáptegi útir belgileriniń qoyılıw sebeplerin jazıń.

Juwap: _____

4) Úzindidegi abzaclar óz ara qanday qural járdeminde bir tekstke birleskenligin jazıń.

Juwap: _____

3-VARIANT

1. (B) “Shiginniń qamırındaı”
Bul turaqlı sóz dizbeginiń mánisin jazıń.

Juwap: _____

2. (B) Dublet sózlerge 3 mısál keltiriń.

Juwap: _____

3. (Q) Berilgen qosıq qatarlarında qaysı stilistikalıq figura sheber qollanılganlıǵın jazıń.

Hámme aǵzań tozar, til tozbas biraq,
Múshelerdiń mıqlısı til der edim.
«Tilim awırdı» dep doktorǵa qatnap,
Ukol alıp júrgen adam kórmedim... (I. Yusupov)

Juwap: _____

4. (B) Varvarizmler haqqında anıqlamanı jazıń hám mısállar keltiriń.

Juwap: _____

5. (Q) Berilgen anıqlama qaysı is qaǵazı haqqında ekenligin jazıń.
Onda qanday jumıs, wazıypa, tapsırmalardıń berilgenligi hám orınlanǵanlıǵı, jetiskenlikler hám itibardan shette qalıp qoyǵan yamasa mashqala tuwdırıp atırǵan jaǵdaylar hám olardıń sheshimi, saplastırw ushın ne islew múmkinligi aytıladı.

Juwap: _____

6. (B) Tekst kórinisine qaray qanday túrlerge bólinedi?

Juwap: _____

7. (Q) Berilgen gápke irkilis belgilerin durıs qoyıp, qayta jazıń.
Barlıq shikarǵa shıǵatuǵın saray ámeldarları tazı úyretiwshi qarshıǵa qálpeleri sadaqshılar barlıǵı tayar ekenligin shikar wáziri aytıp keldi (O.B.).

Juwap: _____

8. (Q) Berilgen gápti perifraza qılıp, qaytadan jazıń.
Abiw Rayxan Beruniy hár qıylı ilim tarawları boyınsha jumıs alıp barǵan.

Juwap: _____

9. (Q) Berilgen sózge semantikalıq jaqtan sinonim bola alatuǵın sóz yamasa sózlerdi jazıń.

Bosaǵa –

Juwap: _____

10. (Q) Berilgen gápte antonimniń qaysı túri qollanılǵanlıǵın jazıń.

Gey jaslardıń muhabbatı qańbaqtay, gey jaslardıń muhabbatı qarmaqtay (T.J.).

Juwap: _____

11. (Q) Berilgen gápte qaysı leksikalıq birlik qollanılǵanlıǵın jazıń.

“Buǵurlım jer basıp júrgenime shúkir, bayaǵıdan ketkenimde men mingen atlar da sallaqhanaǵa keterde atım shıǵıp ketedi eken, endigi jaǵında aman bolıp, bir abıray alıp ketsek” (J.S.)

1) leksikalıq antonim; 2) semantikalıq sinonim; 3) kontekstlik sinonim; 4) grammatikalıq antonim; 5) kontekstlik antonim; 6) omonim; 7) omofon; 8) omoforma; 9) omograf.

Juwap: _____

12. (Q) Berilgen shıǵarma teması ushın sáykes keletuǵın epigraf jazıń.

Tema: XXI ásirdegi ilim hám texnikanıń rawajı

Juwap: _____

13. (B) Berilgen mısaldaǵı qara menen berilgen sóz sheklengen leksikanıń qaysı túrine kiredi?

Doǵdur da, **Gúlman** da kerek emes. Maǵan tınısh ómir kerek! – dep jekirindi kelinshek enesine (G.E.).

Juwap: _____

14. (Q) Berilgen gáptegi frazeologizmdi mánisine teń keletuǵın basqa frazeologizm menen almasdırıp durıs jazıń.

Túlki shaqada turǵan ǵarǵanı qas penen kózdiń arasında qaǵıp aldı.

Juwap: _____

15. (Q) Berilgen gáptegi qara menen berilgen sózdiń evfemizmin jazıń.

Musılman dininde óz zayıbına **qıyanet etiw** úlken gúnalardıń biri esaplanadı.

Juwap: _____

16. (Q) Berilgen gápte kóplik máni qanday usıl arqalı bildirilgenligin jazıń.

- Esapsız qoy kimdiki?

- Alpamıstay márttiki.

Juwap: _____

17. (P) Berilgen tekst tiykarında tómendegi tapsırmalardı orınlań.

1) I. Yusupovtıń tuwma talantı, jaǵımlı hawazı,tábiyatındaǵı kishi peyillik, ádalatlılıq hám mehribanlıq tiykarında onıń júreginen atılıp shıqqan sózlerdiń tartımlılıǵı, júrek penen aqıldıń, gózzallıq penen danishpanlıqtıń óz ara úylesikligi onıń poeziyasınıń ózine tánligin bildiredi. Olar insan kewillerin terbendirip, olardıń qálbine tap ózinikindey kirip keletuǵın poeziya marjanları edi. Olar hámme waqıt adam balasın jaqsılıqqa umtıldırǵan tuyǵılarda jarqırap turdı. **2) Ibrayım aǵanıń ullı shıǵarmaları jáhán xalıqlarına qaraqalpaq xalqınıń qospalı bay mazmunlı tariyxın, milliy ózgesheligin ayrıqsha minez-qulqın, salt-sanasın, mádeniyatın jaqınnan tanıstırdı.** 3) Ol zamannıń jan suwretin jaqsılap, jaynaǵan juldızlar arasında xalqınıń juldızın sáwlelirek etip jarqıratıwǵa ózin arnadı.

1) Úzindidegi 1 sanı menen belgilengen gápte útir belgisi ne sebep qoyılǵanlıǵın túsindirip jazıń.

Juwap: _____

2) Úzindidegi 2 sanı menen belgilengen gáptegi menshikli atlıq qaysı aǵza xızmetinde kelgenligin jazıń.

Juwap: _____

3) Úzindidegi 3 sanı menen belgilengen gáptegi tirkewishli sózdi qaysı seplikli sóz benen almasırwǵa bolatuǵınlıǵın jazıń.

Juwap: _____

4) Berilgen tekst qaysı stildegı tekst esaplanadı? Bul stildiń ózgeshelikleri haqqında jazıń.

Juwap: _____

4-VARIANT

1. (B) “Otı óre janbaw”

Bul turaqlı sóz dizbeginiń bildiretuǵın mánisin jazıń.

Juwap: _____

2. (B) 1) Qurttayınnan úyrengen talabın menen qalay xoshlasasań (S. Jumaǵulov). 2) Jazǵanda da ózim qatırıp jazıp edim (O. Ábdiraxmanov). 3) Qullası, dákeńdi birew sıylap, birew qorqıp degendey, húrmetleydi. 4) Amanlıq bolsa, ol jarın pitkerip, elge náhán bolıp qaytadı (O. Ábdiraxmanov).

Berilgen gáplerden qaysı sózlerdiń ekspressivlik mánige iye ekenligin izbe-izlikte jazıń.

Juwap: _____

3. (Q) Berilgen misalda qaysı stilistikalıq figura qollanılǵanlıǵın jazıń.

Ashshı edi shejiremiz,

Dushshı edi ómir degen.

Dút edi ójiremiz,

Sút edi kewil degen. (*T. Mátmuratov*)

Juwap: _____

4. (B) Jargon sózler haqqında anıqlamanı jazıń hám mısallar keltiriń.

Juwap: _____

5. (Q) Berilgen anıqlama qaysı is qaǵazı haqqında ekenligin jazıń.

Óz mazmunına qaray xojalıqtı basqarıw, aqsha hám basqa materiallıq baylıqlardı alıw, sud keńselerinde is alıp barıw hám basqa da islerdi alıp barıw hám basqa da islerdi ámelge asırıwda qollanıladı.

Juwap: _____

6. (B) Teksttegi berilgen xabardıń kólemine qaray qanday túrlerge bólinedi?

Juwap: _____

7. (Q) Berilgen gápke irkilis belgilerin durıs qoyıp, qayta kóshirip jazıń.

Qural-saymanlardan gúnde mala moyıntırıq shıǵır arba jetispeydi (A.B.).

Juwap: _____

8. (Q) Berilgen gápti perifraza qılıp, qaytadan kóshirip jazıń.
Gerodot óz kitabında Ana-Tumaristıń mártligin aytıp ótken.

Juwap: _____

9. (Q) Berilgen sóz benen semantikalıq jaqtan sinonim bola alatuǵın sóz yamasa sózlerdi jazıń.
Beti –

Juwap: _____

10. (Q) Berilgen gápte antonimniń qaysı túri qollanılǵanlıǵın jazıń.
Qızdıń kewli báhár ol, eger jawlay almasań báhár emes, záhár ol (J.I.).

Juwap: _____

11. (Q) Berilgen gápte qaysı leksikalıq birlik qollanılǵanlıǵın jazıń.
Kel Polat, sanasayıq birge,
Ne she bolar mıńdı qossań birge (J.D.).

1) leksikalıq antonim; 2) semantikalıq sinonim; 3) kontekstlik sinonim; 4) grammatikalıq antonim; 5) kontekstlik antonim; 6) omonim; 7) omofon; 8) omofoma; 9) omograf.

Juwap: _____

12. (Q) Berilgen shıǵarma teması ushın sáykes keletuǵın epigraf jazıń.
Tema: Berdaqtıń didaktikalıq shıǵarmaları (Berdaq Gargabay ulı shıǵarmaları mısasında)

Juwap: _____

13. (B) Berilgen mısaldaǵı qara menen berilgen sóz sheklengen leksikanıń qaysı túrine kiredi?
– Jańaǵı palatada shette jatqan **bolnoydı** kórdińiz ǵoy, áne sol jigit te yarım ayday boldı jatqanına, **tyajolıy** (M.T.).

Juwap: _____

14. (Q) Berilgen gáptegi frazeologizmdi mánisine teń keletuǵın basqa frazeologizm menen almasdırıp durıs jazıń.
Awzı menen qus salıp demniń arasında hákimniń orınbasarı da bolıp aldı.

Juwap: _____

15. (Q) Berilgen gáptegi qara menen berilgen sózdiń evfemizmin jazıń.
Kóshemizden sol **gereń** ótkende, barlıq balalar jabırlasıp shıǵatuǵını sonnan.

Juwap: _____

16. (Q) Berilgen gáptegi tirkewishli sózdi stillik jaqtan seplik qosımtalı sóz benen almasırap qaytadan jazıń.

Qızıl bet ángimesin sharta kesip aytıw ushın juwap soradı (T.Q.).

Juwap: _____

17. (P) Berilgen tekst tiykarında tómendegi tapsırmalardı orınláń.

1) Filologiya — adamnıń ruwxıy xızmetin úyrenetuǵın ilimlerdiń biri bolıp, áyyemgi grek tilindegi fileo — jaqsı kóriw, logos — sóz degen sózlerden kelip shıǵıp, sózge ıqlas, degen mánini ańlatadı eken. Filologiya ilimi ayırım-ayırım, biraq bir-biri menen tıǵız baylanıslı eki tarawdan turadı.

2) Birinshisi — lingvistika — yaǵnıy til bilimi. Ol eski latin tilnen alınıp, lingua degen sózden kelip shıǵıp, til degen mánisti ańlatqan. **3) lingvistika — tildiń qubılısların hám ózgesheliklerin úyrenedi, dúnya xalıqlarınıń erte zamanlarda sóylegen, jazǵan, házirgi dáwirdegi sóylep atırǵan, jazıp atırǵan tillerdiń rawajlanıw nızamlılıqların úyrenedi.**

1) Úzindidegi 1 sanı menen belgilengen gáptegi kelbetlik sózler qaysı aǵza xızmetinde kelgenligin jazıń.

Juwap: _____

2) Úzindidegi 2 sanı menen belgilengen gáptegi sızıqshalardıń qoyılıw sebeplerin túsindirip jazıń.

Juwap: _____

3) Úzindidegi 3 sanı menen belgilengen gápte birgelkili qanday aǵzalar qatnasqanlıǵın jazıń.

Juwap: _____

4) Berilgen tekst qaysı stildegi tekst esaplanadı? Bul stildiń ózgeshelikleri haqqında jazıń.

Juwap: _____

5-VARIANT

1. (B) “Iyneni jipke diziw”

Bul turaqlı sóz dizbeginiń bildiretuǵın mánisin jazıń.

Juwap: _____

2. (B) Bulay dep oylap júrgenler **qudaydıń ólimin jepti** (S. Jumaǵulov).

Berilgen gáptegi qara menen berilgen sóz qanday leksikalıq birlik ekenligin jazıń.

Juwap: _____

3. (Q) Berilgen naqılda qaysı súwretlew quralı qollanılǵanlıǵın jazıń.

Ayılǵan sóz – atılǵan oq.

Juwap: _____

4. (B) Epitet haqqında anıqlamanı jazıń hám mısallar keltiriń.

Juwap: _____

5. (Q) Berilgen anıqlama qaysı is qaǵazı haqqında ekenligin jazıń.

Belgili bir waqıt dawamında bir túrdegi birneshe wazıypalardı bejeriw wákilligin beriwshi hújjet.

Juwap: _____

6. (B) Tekst bayanlanıw maqsetine qaray qanday túrlerge bólinedi?

Juwap: _____

7. (Q) Berilgen gápke irkilis belgilerin durıs qoyıp, qayta kóshirip jazıń.

“Bilip qoyıń dáryanıń kózine jas kelse onıń basına uwayım qayǵı túskeni boladı” (P.Sh.).

Juwap: _____

8. (Q) Berilgen gápti perifraza qılıp, qaytadan jazıń.

Ata-anadan ul-qızlarına miyras bolıp qalatuǵın eń úlken nárese – tárbiya.

Juwap: _____

9. (Q) Berilgen qatarlardaǵı qara menen berilgen sózler sinonimniń qaysı túrine mısál bola aladı?

Áziyzim, sen basqalarǵa bol árman,
Kúlki mángi ayırılmasın júzińnen.
Sen bolmasań **sarǵayarman, solarman**
Japıraqlarday shaqasınan úzilgen (J.I.).

Juwap: _____

10. (Q) Berilgen gápte antonimniń qaysı túri qollanılǵanlıǵın jazıń.
Óz abırayınızdı sizler de ózlerińiz tókpey-aq qoyıń, bir bilmeslik danadan da,
ladannan da ótedi, úlken kópır keshirimli keledi (Sh.S.).

Juwap: _____

11. (Q) Berilgen gápte qaysı leksikalıq birlik qollanılǵanlıǵın jazıń.
Ol qátesiz jaza aladı. Xan qol astındaǵı saray ámeldarların jazaladı.
1) leksikalıq antonim; 2) semantikalıq sinonim; 3) kontekstlik sinonim; 4)
grammatikalıq antonim; 5) kontekstlik antonim; 6) omonim; 7) omofon;
8) omofoma; 9) omograf.

Juwap: _____

12. (Q) Berilgen shıǵarma teması ushın sáykes keletuǵın epigraf jazıń.
Tema: Ustaz atańday ullı

Juwap: _____

13. (B) Berilgen mısaldaǵı qara menen berilgen sóz sheklengen leksikanıń qaysı
túrine kiredi?
– **Shunı** da bilmeýseń be, bilmeýseńiz, mine gazet! (Sh.S.).

Juwap: _____

14. (Q) Berilgen gáptegi frazeologizmdi mánisine teń keletuǵın basqa frazeologizm
menen almastırıp durıs jazıń.
Sonnan berli Zamanbek penen Gúlnaranıń bası pispeydi, hár kúni úyinde daw-jánjel.

Juwap: _____

15. (Q) Berilgen gáptegi qara menen berilgen sózdiń evfemizmin jazıń.
Kóp ótpey biysharanıń ákesi de **soqır** bolıp qaldı.

Juwap: _____

16. (Q) Berilgen gáptegi tirkewishli sózdi stillik jaqtan seplik qosımtalı sóz benen almasıtıp qaytadan jazıń.

Begistiń úlgisi boyınsha atlı nókerler ushın birim-birim kózden ótkeriw baslandı (T.Qayıpbergenov).

Juwap: _____

17. (P) Berilgen tekst tiykarında tómendegi tapsırmalardı orınláń.

1) Filologianıń ekinshi bir tarawı — kórkem ádebiyat haqqındaǵı ilim bolıp, onı ádebiyattanıw dep ataydı. Ádebiyattanıw ilimi úlken úsh tarawdan turadı.

2) Olardıń hárbiriniń úyrenetuǵın obykti zati, maqseti hám wazıypaları bar. Bular — ádebiyat sını, ádebiyat tariyxı hám ádebiyat teoriyası. 3) Demek, ádebiyattanıw kórkem ádebiyat nızamlılıqların, qásiyetlerin, rawajlanıw tariyxın, sonday-aq, házirgi ádebiy procesti úyrenedi.

1) Úzindidegi 1 sanı menen belgilengen gáptegi sızıqsha ne sebep qoyılǵanlıǵın túsindirip jazıń.

Juwap: _____

2) Úzindidegi 2 sanı menen belgilengen gápte birgelkili aǵzanıń qaysı túri qatnasqanlıǵın jazıń.

Juwap: _____

3) Úzindidegi 3 sanı menen belgilengen gáptegi kiris aǵzalar ayılǵan gápke qanday máni bildirip kelgenligin jazıń.

Juwap: _____

4) Berilgen tekst qaysı stildegı tekst esaplanadı? Bul stildiń ózgeshelikleri haqqında jazıń.

Juwap: _____

6-VARIANT

1. (B) “Awzınan tozıw”

Bul turaqlı sóz dizbeginiń mánisin jazıń.

Juwap: _____

2. (B) Konduktorlıqtıń da **basına suw quydı** (S. Jumaǵulov).

Berilgen gáptegi qara menen berilgen sózler qaysı leksikalıq birlik esaplanadı?

Juwap: _____

3. (Q) Berilgen naqılda qaysı stilistikalıq figura qollanılǵanlıǵın jazıń.

Az sóz – altın, kóp sóz – kómir.

Juwap: _____

4. (B) Teńew haqqında anıqlamanı jazıń hám mısallar keltiriń.

Juwap: _____

5. (Q) Berilgen anıqlama qaysı is qaǵazı haqqında ekenligin jazıń.

Xızmet boyınsha kelip túsken hújjetler ústine basshılar tárepinen qanday da bir pikir bildirip, ne islew kerekligin belgilep beretuǵın jazıwlar.

Juwap: _____

6. (B) Berilgen úzindidegi gápler qaysı baylanıs quralı arqalı bir tekstti payda etken?

– Sebebi mınaday, – dedi jas sudya jigit tamaǵın qırınıp alıp,

– Birinshiden, bizge tapsırılǵan hújjetlerdiń barlıǵı kópiya nusqada berilgen. Al, sudta qaralatuǵın istiń nızam boyınsha birinshi original hújjetleri talap etiledi. Bulsız isti qarap shıǵa almaymız.

Juwap: _____

7. (Q) Berilgen gápke irkilis belgilerin durıs qoyıp, qayta kóshirip jazıń.

Ótebaydıń qáteligi mınada edi onıń oyınsha suw bar jerdiń bárinde balıq bar (Ó.A.).

Juwap: _____

8. (Q) Berilgen gápti perifraza qılıp, qaytadan jazıń.

Házirgi waqıtta adamlardıń barlıq waqıtı internet tarmaǵında ótpekte.

Juwap: _____

9. (Q) Berilgen gáptegi qara menen berilgen sózdiń sinonimin jazıń.
Usı kúnleri úyine **qurday qatnaytuǵınlar** siyrekseidi.

Juwap: _____

10. (Q) Berilgen gápte antonimniń qaysı túri qollanılǵanlıǵın jazıń.
Kimdi kúldirdi, kimdi keyidi, kúnshıǵıs qızarıp kiyatırǵanda Esbergenniń aynasın qaqtı (Sh.S.).

Juwap: _____

11. (Q) Berilgen gápte qaysı leksikalıq birlik qollanılǵanlıǵın jazıń.
– Eger aytqanımızǵa kónbeseńiz, biz elinızge urıs ashıp, sizlerdi qural menen jawlap alamız, – depti dushpan tárepi bul gáplerden qorqıp, seskener dep oylap.
1) leksikalıq antonim; 2) semantikalıq sinonim; 3) kontekstlik sinonim; 4) grammatikalıq antonim; 5) kontekstlik antonim; 6) omonim; 7) omofon; 8) omoforma; 9) omograf.

Juwap: _____

12. (Q) Berilgen shıǵarma teması ushın sáykes keletuǵın epigraf jazıń.
Tema: Edige hám ádebiy, hám tariyxıy tulǵa

Juwap: _____

13. (B) Sóylew stilinde kóp qollanılıp, jámiyet aldında shıǵıp sóylewshiniń óz sózin qadaǵalap barmawı, itibarsızlıǵı nátiyjesinde payda boladı hám bara-bara ádetine aylanadı.
Bul anıqlama tildiń tazalıǵına kesent etiwshi qaysı birlik haqqında?

Juwap: _____

14. (Q) Berilgen gáptegi frazeologizmdi mánisine teń keletuǵın basqa frazeologizm menen almastırıp durıs jazıń.
Suw boyında Jumagúl iyni túsip otır, kimnen járdem soramaqshı eken.

Juwap: _____

15. (Q) Berilgen gápten tabu sózlerdi terip jazıń.
Sonda da ol úyde ózin qalay tutıw, qaynaǵalarǵa qalay iybe etiw, qáyinler menen qalay dálkeklesiw, kelin bolǵan eliniń qızlarına qalay jeńge bolıwdıń jolların túsindirip úlgerdi.

Juwap: _____

16. (Q) Berilgen gáptegi tirkewishli sózdi stillik jaqtan seplik qosımtalı sóz benen almasıtıp qaytadan jazıń.

Qádirbay kúndelikli erinsheklik ádeti boyınsha kerilip, sozılıp uzaq esnep ornınan turdı (A.Bekimbetov).

Juwap: _____

17. (P) Berilgen tekst tiykarında tómendegi tapsırmalardı orınlań.

1) Miyzannıń 12-sánesi. Men ornımnan erte, azanǵı saat jetide turdım. Kún ashıq boldı. **2) Dene shınıqtırw ushın 10 minut jeńil gimnastika isledim.** Sońınan muzday suwǵa juwındım. Azanǵı awqattı jep mektepke kettim. Búgin algebra hám qaraqalpaq tilinen «5» bahasın aldım. **3) Áke-sheshemniń de hám meniń de waqtım xosh boldı.** Sabaqtan soń azǵantay dem alıp, keyninen úy jumıslarına kómek berdim. Erteńgi sabaqqa júdá muqıyatlı tayarlandım.

1) Úzindidegi 1 sanı menen belgilengen gáp bir bas aǵzalǵı gáptiń qaysı túrine kiretuǵınlıǵın jazıń.

Juwap: _____

2) Úzindidegi 2 sanı menen belgilengen gáptegi tirkewishli sóz qaysı gáp aǵzasınıń xızmetinde kelgenligin jazıń.

Juwap: _____

3) Úzindidegi 3 sanı menen belgilengen gápte kómekshi sózlerdiń qaysı túri qatnasqanlıǵın jazıń.

Juwap: _____

4) Berilgen tekst qaysı stildegı tekst esaplanadı? Bul stildiń ózgeshelikleri haqqında jazıń.

Juwap: _____

7-VARIANT

1. (B) “Kesel” sóziniń evfemizmlerin jazıń. Keminde 3 evfemizm keltiriń.

Juwap: _____

2. (B) Qalay, **qızalaq** aman júrme (K. Sultanov).

Berilgen gáptegi qara menen berilgen sózde qanday forma bar ekenligin jazıń.

Juwap: _____

3. (Q) Berilgen gápte qaysı kórkem súwretlew quralı qollanılğan?

Kelgen qonaqtıń aldına dasturqan jayıp, anasınıń joq ekenligin bildirmey kútip jiberdi.

Juwap: _____

4. (B) Ironiya haqqında anıqlamanı jazıń hám mısallar keltiriń.

Juwap: _____

5. (Q) Berilgen anıqlama qaysı is qağazı haqqında ekenligin jazıń.

Ol mákeme hám onıń bólimleriniń, jeke hámeldar hám puqaralardıń shólkemlestiriw, ilimiy-texnikalıq, finans hám basqa da isleri tiykarında tártip-intizam ornatiw maqsetinde mámleketlik basqarıw uyımları tárepinen shıǵarıladı yaki olardıń baslıqlarınıń qol qoyıwı menen tastıyıqlanadı.

Juwap: _____

6. (B) Berilgen úzindidegi gápler qaysı baylanıs quralı arqalı bir tekstti payda etken?

– Maqsetbay, endi sizge bir jumıs bolıp tur. Sonı bejerip beresiz?

– Qanday jumıs eken? – dedi ol qandaylıǵın aytsa házir-aq pitkerip taslaytuǵınday shulǵınıp.

Juwap: _____

7. (Q) Berilgen gápke irkilis belgilerin durıs qoyıp, qayta kóshirip jazıń.

Ullı babamız Muhammed ál-Xorezmiy bir kitabında mınaday dep jazadı *Bilip qoyıń dáryanıń kózine jas kelse onıń basına uwayım qayǵı túskeni boladı (P.Sh.)*.

Juwap: _____

8. (Q) Berilgen gápti perifraza qılıp, qaytadan jazıń.

Kóp kitap oqıw arqalı insannıń oylaw qábileti rawajlanadı.

Juwap: _____

9. (Q) Berilgen gáptegi qara menen berilgen sóz benen sinonim bola alatuǵın kontekstlik sinonimdi jazıń.

Birneshe kúnnen berli ash júrgen dárwısh sóylep otırıp, eki tabaq sókti uwıslap **qum qaptırdı**.

Juwap: _____

10. (Q) Berilgen gápte antonimniń qaysı túri qollanılǵanlıǵın jazıń.

Tońırtqanı jarıp ótken suwdı irkiwge háreket ettim, biraq irke almadım.

Juwap: _____

11. (Q) Berilgen gápte qaysı leksikalıq birlik qollanılǵanlıǵın jazıń.

Áyyem-áyyem zamanda, sheksiz Turan sahralarında, aq kókirek, tek qara miyneti – taban eti, mańlay teri menen kún keshirip, hadal ómir súretuǵın bir xalıq bolıptı.

1) leksikalıq antonim; 2) semantikalıq sinonim; 3) kontekstlik sinonim; 4) grammatikalıq antonim; 5) kontekstlik antonim; 6) omonim; 7) omofon; 8) omofoma; 9) omograf.

Juwap: _____

12. (Q) Berilgen shıǵarma teması ushın sáykes keletuǵın epigraf jazıń.

Tema: Tuwısqanlıq, tatıwlıq dúnyanı tınıshlıqta saqlaydı

Juwap: _____

13. (B) Tank, paravoz, temanı ishıp alıw, testten qulap qalıw – bul sózler sheklengen leksikaniń qaysı túrine kiredi?

Juwap: _____

14. (Q) Berilgen gáptegi frazeologizmdi mánisine teń keletuǵın basqa frazeologizm menen almastırıp durıs jazıń.

Kewil bóldi sózime túrkler de,

Tek túrk emes, bálki túrkmen de.

Juwap: _____

15. (Q) Berilgen gápten tabu sózdi tawıp jazıń.

– Abısın-aw, kelmey atırıp bul ne, uyattı!

Juwap: _____

16. (Q) Berilgen gáptegi qaysı sóz shaqabı tásirshélikke iye ekenligin jazıń. Nebir sózleri bar ap-ashshı duzday (Ájiniyaz).

Juwap: _____

17. (P) Berilgen tekst tiykarında tómendegi tapsırmalardı orınlań.

Miyzannıń 13 i. Búgingi kún bultlı boldı. **1) Azanda sál selpilep jawın jawdı.** Tústen keyinge qarap kún ashıldı. **2) Sabaqtan keyin Azamat ekewimiz úlketanıw muzeyine bardıq.** Muzeyde hár túrli eksponatlardı kórdik. Olardıń ishinde, ásirese arxeologiya bólimi meni qızıqtırdı. Keshte jazıwshı Tólepbergen Qayıpbergenovtıń «Qaraqalpaq qızı» romanın oqıdım. Oqıp baratırǵan jerlerim ózime unadı. Sońınan telekórsetiwden demalis koncertin tıladım. **3) Muzıka maǵan sonday unadı, ol barlıq sharshaǵanımdı shıǵarıp jiberdi.**

1) Úzindidegi 1 sanı menen belgilengen gáptegi pısıqlawısh qaysı sóz shaqabınan bildirilgenligin jazıń.

Juwap: _____

2) Úzindidegi 2 sanı menen belgilengen gápte baslawıstıń dúzilisine qaray qanday túri berilgenligin jazıń.

Juwap: _____

3) Úzindidegi 3 sanı menen belgilengen gáp qospa gáptiń qaysı túrine kiretuǵınlıǵın jazıń.

Juwap: _____

4) Berilgen tekst qaysı stildegi tekst esaplanadı? Bul stildiń ózgeshelikleri haqqında jazıń.

Juwap: _____

8-VARIANT

1. (B) Sóylewdiń durıslıǵı tiykarınan qanday normalardı qatań bassılıqqa alıwdı talap etedi?

Juwap: _____

2. (B) Hárbir úndemeyin deymen kelip, nawa qalmaydı. Al, keshegi ótilgen sabaqqa tók túsinbey qalıpsız (O. Ábdiraxmanov).

Berilgen gáplerde bolımsızlıq almasıǵı ornına qanday grammatikalıq formadaǵı sózler qollanılǵanlıǵın jazıń.

Juwap: _____

3. (Q) Berilgen gápte qaysı kórkem súwretlew quralı qollanılǵan?

Jalań ayaqlar tórlep, saǵal ayaqlar jazasın alatuǵın bir zaman ornayjaq.

Juwap: _____

4. (B) Gradaciya haqqında anıqlamanı jazıń hám mısallar keltiriń.

Juwap: _____

5. (Q) Berilgen úzindi qaysı is qaǵazınan alınǵanlıǵın jazıń.

20...-jildıń 13-sáwir ayı kúni saat 1600 te Kúnxoja atındaǵı orta mektepte ata-analar jıynalısqı boladı.

Kún tártibinde:

1. III sherektiń juwmaǵı,

2. Qatnas hám tártip máselesi.

Juwap: _____

6. (B) Berilgen úzindidegi gápler qaysı baylanıs quralı arqalı bir tekstti payda etken?

- Al olardı uslaǵan inspektor Jiyenbay degen jigit, tanıytuǵın shıǵarsız?

– Tanıyman, – dedi Maqset salqın túste.

Juwap: _____

7. (Q) Berilgen gápke irkilis belgilerin durıs qoyıp, qayta kóshirip jazıń.

Ashıw araz aqıl dos (naqıl).

Juwap: _____

8. (Q) Berilgen gápti perifraza qılıp, qaytadan kóshirip jazıń.

I.Yusupov ádebiyatımızdın ullı tukǵalarınıń biri.

Juwap: _____

9. (Q) Berilgen gáptegi qara menen berilgen sózge semantikalıq jaqtan sinonim bola alatuǵın sózlerdi jazıń.

Mine úsh kúnnen berli **nár tatpadım**.

Juwap: _____

10. (Q) Berilgen gápte antonimniń qaysı túri qollanılgan hám ol qaysı sóz shaqabınan bildirilgen?

Mine sonlıqtan da, Lepes Kamaldı tuwısqan inisi Xalmurattan zıyat kórse kóredi de, hesh kem kórmes (Q.M.).

Juwap: _____

11. (Q) Berilgen gápte qaysı leksikalıq birlik qollanılganlıǵın jazıń.

Júrek degen denedegi gáwhar tas,

Beden mısál gáwhar salǵan ıdıstay,

Tán tozsa da gáwhar júrek qartaymas,

Ǵıjlap turar, qızǵını hesh suwıspas (T.J.).

1) leksikalıq antonim; 2) semantikalıq sinonim; 3) kontekstlik sinonim; 4) grammatikalıq antonim; 5) kontekstlik antonim; 6) omonim; 7) omofon; 8) omoforma; 9) omograf.

Juwap: _____

12. (Q) Berilgen shıǵarma teması ushın sáykes keletuǵın epigraf jazıń.

Tema: T.Qayıpbergenovtıń tariyxıy shıǵarmaları (T.Qayıpbergenov shıǵarmaları tiykarında)

Juwap: _____

13. (B) Tilimizde **qıytaq, gúlsh**e usaǵan egislik jerlerdiń kólemlik ózgesheliklerin ańlatatuǵın sózler ushırasadı. Bul sózler sheklengen leksikanıń qaysı túrine kiredi?

Juwap: _____

14. (Q) Berilgen gáptegi frazeologizmdi mánisine teń keletuǵın basqa frazeologizm menen almasıp durıs jazıń.

Ispolkom Saburov óziniń kemshiliklerin tiline baspadı.

Juwap: _____

15. (Q) Berilgen gápten tabu sózdi tawıp jazıń.
– Japtan saǵa alıw ushın arıq aqsaqal menen kelisiwimiz kerek ǵo (Q.M.).

Juwap: _____

16. (Q) Berilgen gáptegi “bir” sanlıǵı qanday morfologiyalıq birlik wazıypasın atqarıp kelgeniligin jazıń.
Kewlim xoshdur turqına bir qarasam (B.).

Juwap: _____

17. (P) Berilgen tekst tiykarında tómendegi tapsırmalardı orınlań.

1) Babalarım bay bolǵan joq, qızıl tildi iske salıp kún kórdi. Sózge sheshen adamlar edi. **2) Men adamlar menen emes, temir menen tillestim.** Temirshiden ne tórelı sóz shıǵa qoyar deyseń. Ormanbettiń oń qolı edim. Orda basqarıw usılın úyrendim. Sonıń ushın da, eń sońında awırmanlıqtı maǵan júklep otırsız. Bul orınlı da shıǵar. Tileklerińizdi qabıl aldım, biraq bul tursımızda biz el bola almaymız. **3) Jaw jaǵamızdan aldı, etegimiz tarı bolıp tur.** Xo-Urlıq endi shapsa, elden nıshan qalmaydı. Edil boyı endi bizge mákan bolıwdan qaldı.

1) Úzindidegi 1 sanı menen belgilengen gáp qospa gáptiń qaysı túrine kiretuǵınlıǵın jazıń.

Juwap: _____

2) Úzindidegi 2 sanı menen belgilengen gápte tirkewishli sóz qaysı gáp aǵzasınıń xızmetinde kelgenligin jazıń.

Juwap: _____

3) Úzindidegi 3 sanı menen belgilengen gáptegi frazeologizmler qanday mánini ańlatatuǵınlıǵın jazıń.

Juwap: _____

4) Berilgen tekst qaysı stildegı tekst esaplanadı? Bul stildiń ózgeshelikleri haqqında jazıń.

Juwap: _____

9-VARIANT

1. (B) Páttíń túsiwine qaray sóz mánisiniń ózgeriwine 3 misal keltiriń.

Juwap: _____

2. (B) Tuw, ne degen zeriktirerli gáppler-á. Pay, senám bir, japalaq basqa, átshók basqa qus goy (O. Ábdiraxmanov).

Berilgen gápplerde sóylew tiline tán qanday sóz shaqapları qollanılǵanlıǵın jazıń.

Juwap: _____

3. (Q) Berilgen gápte qaysı kórkem súwretlew quralı qollanılǵan?

Q.Maqsetov “Qırq qız”dı tereńnen bileği desem aljaspayman, sebebi ol insan usı boyınsha kandidatlıq dissertaciya qorǵaǵan.

Juwap: _____

4. (B) Inversiya haqqında anıqlamanı jazıń hám mısallar keltiriń.

Juwap: _____

5. (Q) Berilgen úzindi qaysı is qaǵazınan alınǵanlıǵın jazıń.

93 Báhárgi egis waqtında mektep jerine egiw ushın satıp alınǵan 1 kg piyaz tuqım, 1,5 kg geshir tuqım, 200 kg kartoshka arnawlı tayarlanǵan jerlerge tolıǵı menen egildi. Usınıń durıslıǵına qol qoyıwshılar:

Juwap: _____

6. (B) Berilgen úzindidegi gáppler qaysı baylanıs quralı arqalı bir tekstti payda etken?

Onnan basqa ózińiz kórgen shıǵarsız, bizde de awız suw mashqalası bar. Bul túrli juqpalı keselliklerdi keltirip shıǵaradı.

Juwap: _____

7. (Q) Berilgen gápke irkilis belgilerin durıs qoyıp, qayta kóshirip jazıń.

Araldı saqlap qalıw bul hámmeniń isi (“E.Q.”).

Juwap: _____

8. (Q) Berilgen gápti perifraza qılıp, qaytadan jazıń.

Shıpakerler nawqastıń ómirin saqlap qalıw ushın hátte óz ómirin qáwip astına qoyadı.

Juwap: _____

9. (Q) Berilgen gáptegi qara menen berilgen sóz benen semantikalıq jaqtan sinonim bola alatuǵın sóz yamasa sózlerdi jazıń.

Samolyot **aspangá** qaray kóterilgende, júregim bir túrli háwlırip ketti.

Juwap: _____

10. (Q) Berilgen gápte antonimniń qaysı túri qollanılǵanlıǵın jazıń.

Onıń jazǵanınan jazbaǵanı jaqsı edi, bul jazıwlar birese dostımdı qayǵırtsa, birese ákem haqqında kóbirek táshwishlendirip tasladı (Sh.S.).

Juwap: _____

11. (Q) Berilgen gápte qaysı leksikalıq birlik qollanılǵanlıǵın jazıń.

Kóp simirse araq-sharap konyaktan,

Ǵarǵanı da búlbúl etip sayratqan (T.J.).

1) leksikalıq antonim; 2) semantikalıq sinonim; 3) kontekstlik sinonim; 4) grammatikalıq antonim; 5) kontekstlik antonim; 6) omonim; 7) omofon; 8) omofoma; 9) omograf.

Juwap: _____

12. (Q) Berilgen shıǵarma teması ushın sáykes keletuǵın epigraf jazıń.

Tema: Danıshpan boladı bilip sóylegen (Y.H.Hajib dóretiwshiligi tiykarında)

Juwap: _____

13. (B) Berilgen mısaldaǵı qara menen berilgen sóz sheklengen leksikanıń qaysı túrine kiredi?

“Bessarı” **qıshlaǵınıń** ortaǵ múlki dep ektirgen!?

Juwap: _____

14. (Q) Berilgen gáptegi frazeologizmdi mánisine teń keletuǵın basqa frazeologizm menen almasıp durıs jazıń.

Kelte jip gúrmewge kelmey atırǵannan soń ózi háreket etip atırǵanı góy.

Juwap: _____

15. (Q) Berilgen gápten tabu sózdi tawıp jazıń.

– Bir óziń shoshayıp otırıp ne qılasań, jasullı? – dep táwelle saldı aǵam. (Sh.S.).

Juwap: _____

16. (Q) Berilgen gáptegi “bir” sanlıǵı qanday morfologiyalıq birlik wazıypasın atqarıp kelgeniligin jazıń.

Uzaǵına birge júrgen ermegim (B.).

Juwap: _____

17. (P) Berilgen tekst tiykarında tómendegi tapsırmalardı orınlań.

1) 21-iyunnen 22-iyunge ótken tún jıldıń eń qısqa túni edi. Bul tún 1941-jılı Ukrainanıń batısında jáne de qısqa bolıp ótti. **2) Xabar beriwshi hám jaqtılandırıwshı raketalar tań qarańǵılıǵın buzıp jiberdi.** Mıńlaǵan qanlı saǵımlar jalınǵa aylandı. Urıs baslandı. Gitlershi diviziyalardıń jawızlıq hújimine birinshi bolıp shegarashılar dus keldi. Basqalardıń qatarında Lvov oblastında jaylasqan zastava gornizonı da sawashqa kiristi. **3) Shegara saqshıları arasında zastava baslıǵınıń orınbasarı V. Golubevtiń 12 jasar balası Sasha Golubev ta bar edi.** Jas baylanısshı Sasha oq jawını astında oypatlıq hám biyikliklerden sheberlik penen paydalanıp, jawıngerlik xızmetin atqarıp turǵan shegarashılardıǵa birneshe mártebe oq dáriler alıp barıp berdi.

1) Úzindidegi 1 sanı menen belgilengen gáp bas aǵzalardıń qatnasına qaray qanday gáp túrine kiretuǵınlıǵın jazıń.

Juwap: _____

2) Úzindidegi 2 sanı menen belgilengen gáptegi kelbetlik feyiller qaysı gáp aǵzasınıń xızmetin atqarıp kelgenligin jazıń.

Juwap: _____

3) Úzindidegi 3 sanı menen belgilengen gápte qaysı sózler ayqınlawısh xızmetin atqarıp kelgenligin jazıń.

Juwap: _____

4) Berilgen tekst qaysı stildegı tekst esaplanadı? Bul stildiń ózgeshelikleri haqqında jazıń.

Juwap: _____

10-VARIANT

1. (B) Gáp quraw usıllarınan durıs paydalanıw, túbir hám qosımtalar arasındaǵı baylanıstıń tuwrılıǵı, baslawısh-bayanlawıshstıń sáykesligi, ekinshi dárejeli gáp aǵzalarınıń bas aǵzalarǵa baylanısıw nızamları sıyaqlı máselelerdi basshılıqqa alıw kerek. Bul anıqlama sóylewdegi qaysı norma haqqında?

Juwap: _____

2. (B) Mısalı, Texnikumdı tamamlap, endi **gosqa** tayarlanıp júrgen kúnlerim edi (Sh. Seytov). Berilgen gápтеgi qara menen berilgen sóz forması jaǵınan qanday morfologiyalıq birlik esaplanadı?

Juwap: _____

3. (Q) Berilgen gápте qaysı kórkem súwretlew quralı qollanılǵan?
Hár qádem atqanda tawshan alsa hám,
Atası arabtan tuwrı kelse hám,
Ákeńniń kózin kórip qalsa hám,
Óltir kók iytińdi, Dúysen qándecli. (*Ájiniyaz*)

Juwap: _____

4. (B) Parallelizm haqqında anıqlamanı jazıń hám mısallar keltiriń.

Juwap: _____

5. (Q) Berilgen úzindi qaysı is qaǵazınan alınǵanlıǵın jazıń.
Rayonlıq jaslar shólkeminiń xatkeri M. Áljan ulına Ájiniyaz atındaǵı orta mekteptiń oqıwshıları mektep aynalası menen awıl atızlarına báhárgi terek tigiw minnetlemesin múddetinen bunnan artıǵı menen orınlap shıqtı. Báhárgi terek egiw waqtında oqıwshılar jobada belgilengeninen ziyat 300 túp tut, 500 aq terek t. b. nállerin tikti.

Juwap: _____

6. (B) Berilgen úzindidegi gápler qaysı baylanıs quralı arqalı bir tekstti payda etken?
Búgin Jalǵas aǵanıń hámme balası úyinde. Hayalı Ziybagúl apa bolsa, aqlıqlarınıń, balalarınıń bári dasturqan dógeresinde túwel, waq-shaq bolıp otırǵanına kewli tolıp tastı.

Juwap: _____

7. (Q) Berilgen gápke irkilis belgilerin durıs qoyıp, qayta kóshirip jazıń.
Ol kúnshıǵısqa Buxara sháhárine qaray jılıstı (T.Q.).

Juwap: _____

8. (Q) Berilgen gápti perifraza qılıp, qaytadan kóshirip jazıń.
“Baxıt lirikası” – I.Yusupovtıń eń birinshi toplamı.

Juwap: _____

9. (Q) Berilgen gáptegi qara menen berilgen sóz benen semantikalıq jaqtan sinonim bola alatuǵın sóz yamasa sózlerdi jazıń.
Qoy, **ǵarrı** adamdı qıynama, men bul jerden heshqayda kóshpeymen.

Juwap: _____

10. (Q) Berilgen mısalda antonimler qaysı stilistikalıq birlikti jasaw ushın xızmet etken?
Hámel barda ataldı ol danıshpan,
Hámel ketti, artıq kórmes awıshstan (T.J.).

Juwap: _____

11. (Q) Berilgen gápte qaysı leksikalıq birlik qollanılǵanlıǵın jazıń.

Qattı sózden hesh birewge payda joq,

Eregispey, tatlı sózden jeńerseń (T.J.).

1) leksikalıq antonim; 2) semantikalıq sinonim; 3) kontekstlik sinonim;
4) grammatikalıq antonim; 5) kontekstlik antonim; 6) omonim; 7) omofon;
8) omoforma; 9) omograf.

Juwap: _____

12. (Q) Berilgen shıǵarma teması ushın sáykes keletuǵın epigraf jazıń.

Tema: Hárkim eger bir jaqsılıq qılǵanda...

Juwap: _____

13. (B) Berilgen mısaldaǵı qara menen berilgen sóz sheklengen leksikanıń qaysı túrine kiredi?

Endi qazanǵa salınǵan sur **etti** pisirip, onı shopanlar sárdarı bolǵan eri Qurambay menen tilep alǵanı Qayırga jegiziwge asıǵıp atırǵan kelinshek Sárbiyden xabardar bolayıq.

Juwap: _____

14. (Q) Berilgen gáptegi frazeologizmdi mánisine teń keletuǵın basqa frazeologizm menen almasırıp durıs jazıń.

Kósheniń basında 5-6 kempir áńgime dúkanın qurıp otır.

Juwap: _____

15. (Q) Berilgen gáptegi evfemizmdi qopal (kokofizm) variantı menen almasırap jazıń. Meni jetim qaldırıp, ıras-aq dúnyadan ózi ókshesin kóterdi me?!...(J.A.)

Juwap: _____

16. (Q) Berilgen gáptegi “bir” sanlıǵı qanday morfologiyalıq birlik wazıypasın atqarıp kelgeniligin jazıń. Klasta bir Gúlziyba ǵana dizimge qosılmadı.

Juwap: _____

17. (P) Berilgen tekst tiykarında tómendegi tapsırmalardı orınláń.

1) Adam balasınıń ómiri de júdá qızıq. Ol álleqanday bir keńislikte bijnap júrgen sansız qumırsqalarǵa usaydı. **2) Eger ústinen barıp qarap tursań, sol qumırsqalardıń ózlerinde san mıń ózgerislerdi kóreseń.** Birewleri iri, birewleri sál-pál maydalaw bolıp kórinedi. Biraq tasıp júrgen zatlarınıń kólemi ádewir-aq bar. Birewleri úp-úlken bolsa da, qurttay nárseni tańlap alǵan. Al kip-kishkene birewi náhán bir zattı domalatıp baratır. Tamashagóy bolıp sırtında qarap turǵanlarınıń, yaki bolmasa bos baratırǵanlarınıń da esap-sanı joq. Adam balası da sonday. Birewi ólgenin bilmey isleydi. **3) Al geyparalar qaltasına qolın suǵıp júrip-aq, uzaq kúndi ótkizedi.** Sonda da mańlayı bir márte terlemey-aq, atı zer háripler menen jazılıp atırǵanlardıń esap-sanı joq.

1) 1 sanı menen belgilengen gáptiń bayanlawıshı qaysı sóz shaqabınan bildirilgenligin jazıń.

Juwap: _____

2) 2 sanı menen belgilengen gáp qospa gáptiń qaysı túrine ekenligin jazıń.

Juwap: _____

3) 3 sanı menen belgilengen gáptegi útir belgisi ne sebep qoyılǵanlıǵın jazıń.

Juwap: _____

4) Bul qaysı stildegı tekst esaplanadı? Bul stildiń ózgesheliklerin jazıń.

Juwap: _____